

SPIS TREŚCI

MIROŚŁAWA MARODY

WPROWADZENIE

11

JAN POLESZCZUK

CZYM JEST SPOŁECZEŃSTWO?

14

1. Jednostka a społeczeństwo 14
2. Ewolucja i postęp społeczny 19
3. Filozofia społeczna i nauki społeczne 20

CZĘŚĆ I. SPOŁECZEŃSTWO POLSKIE W OKRESIE ZMIANY SPOŁECZNEJ

MAREK OKÓLSKI

PRZEMIANY LUDNOŚCIOWE WE WSPÓŁCZESNEJ POLSCE W PERSPEKTYWIE MINIONEGO STULECIA

26

1. Wprowadzenie 26
2. Istota przejścia demograficznego
i drugiego przejścia demograficznego 27
3. Wpływ modernizacji na przejście demograficzne w Polsce 29
4. Wpływ Jalty i Poczdamu na procesy demograficzne w Polsce ... 32
5. Sowietyzacja a procesy demograficzne 34
6. Akceleracyjny lub przełomowy efekt transformacji 42
7. Demograficzny wizerunek Polski na początku XXI wieku 57

HENRYK DOMAŃSKI

GŁÓWNE KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE SPOŁECZNEJ

69

1. Zmiany struktury zawodowej 69
2. Ruchliwość międzypokoleniowa 72
3. Pochodzenie społeczne a poziom wykształcenia 74
4. Mechanizmy zróżnicowania dochodów 78
5. Zmiany w hierarchii dochodów 83
6. Ubóstwo w hierarchii społecznej 86
7. Wnioski 92

JANUSZ GĘSICKI

PRZEMIANY W EDUKACJI

97

1. Punkt wyjścia 97
2. Uspołecznienie zarządzania w oświacie 100
3. Poziom wykształcenia społeczeństwa 102
4. Wyrównywanie szans edukacyjnych 104
5. Podniesienie jakości kształcenia 107
6. Podsumowanie 108

JAN RUTKOWSKI

RYNEK PRACY W POLSCE:**PERCEPCJA I RZECZYWISTOŚĆ**

1. Wprowadzenie	110
2. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy	112
2.1. Koncepcja i pomiar realokacji miejsc pracy	112
2.2. Realokacja miejsc pracy w Polsce na tle innych krajów	113
2.3. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy a bezrobocie	114
2.4. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy a cechy firmy	118
2.5. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy według działów gospodarki	122
2.6. Tworzenie i likwidacja miejsc pracy według województw ..	125
2.7. Realokacja miejsc pracy: wewnątrz sektorów czy między sektorami?	127
2.8. Podsumowanie i wnioski	128
3. Efektywny rynek i dostępność miejsc pracy	129
3.1. Od czego zależy dostępność miejsc pracy?	132
3.2. Podsumowanie i wnioski	135

WIESŁAWA KOZEK

BEZROBOCIE JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE

1. Typy bezrobocia	141
2. Bezrobocie długoterminowe	144
3. Bezrobocie dobrowolne	146
4. Bezrobocie utajone i podzatrudnienie	147
5. Społeczny obraz bezrobocia w Polsce	148
6. Społeczne skutki bezrobocia	151
7. Zapobieganie bezrobociu i jego skutkom	154

JERZY WILKIN

POLSKA WIEŚ I ROLNICTWO W OBLICZU WIELKIEJ ZMIANY

1. Wieś i rolnictwo – inny świat?	158
2. Rynek ziemi i stosunek rolników do ziemi	162
3. Modernizacja wsi i rolnictwa: w kierunku zrównoważonego rozwoju	164
4. Instytucjonalizacja rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce i rola państwa w tej dziedzinie	169

EWA GUCWA-LEŚNY

ZMIANY POZIOMU ŻYCIA I ICH SPOŁECZNE**UWARUNKOWANIA**

1. Tradycja badań poziomu życia w Polsce	178
2. Wzloty i upadki	180
3. Zróżnicowanie dochodów	185
4. Przesunięcia na drabinie dochodów	187
5. Najlepiej być młodym, wykształconym, bezdzietnym	189
6. Zakres ubóstwa	191
7. Komu żyje się najgorzej?	193
8. Struktura wydatków	195

PRZESTĘPCZOŚĆ W POLSCE – LATA DZIEWIĘDZIESIĄTE. STEREOTYPY I REALIA

1. Przestrzenne zróżnicowanie polskiej przestępczości	202
2. Dynamika popełnianych przestępstw	206
3. Przestępczość a ubóstwo i bezrobocie	214
4. Struktura przestępczości	217
5. Agresja oraz przestępczość nieletnich	221
6. Konkluzje	223

JACEK RACIBORSKI

ZACHOWANIA WYBORCZE POLAKÓW

1. Podstawowe paradygmaty badań wyborczych	225
1.1. Paradygmat socjalno-strukturalny	226
1.2. Paradygmat uspołecznionej jednostki	227
1.3. Paradygmat racjonalnego wyboru	228
1.4. Perspektywa historyczna	230
2. Krótka historia polskich wyborów	231
2.1. Wybory parlamentarne lat 1991–2001: wyniki i główni aktorzy	232
2.2. Wybory prezydenckie	234
3. Zagadnienie absencji	237
4. Determinanty preferencji wyborczych	240
4.1. Struktura społeczna a preferencje	240
4.2. Czynniki regionalny	243
5. Postawy	244
6. Czynniki instytucjonalne i sytuacyjne (kontekstowe) w wyjaśnianiu zachowań wyborczych	247

CZĘŚĆ II. ZACHOWANIA SPOŁECZNE W OKRESIE ZMIANY SYSTEMOWEJ

MIROŚŁAWA MARODY

TRZY POLSKI – INSTYTUCJONALNY KONTEKST STRATEGII DOSTOSOWAWCZYCH

1. Trzy Polski: zróżnicowanie układów instytucjonalnych	254
2. Życie z kapitału, z etatu, z zasiłku	258
3. Poziom dostosowań systemowych	265
4. Systemowe konsekwencje hybrydalności instytucjonalnej	268

ANNA GIZA-POLESZCZUK

RODZINA I SYSTEM SPOŁECZNY

1. Wprowadzenie	272
2. Rodzina jako sfera „racjonalnego wyboru”: podstawowe założenia	272

3. Historia i współczesność rodziny: przykłady zastosowania „analizy strategicznej”	278
4. Rodzina polska: implikacje teoretyczne i badawcze modele strategicznego	284
5. Strategie reprodukcji a charakter polskiej rodziny	289
6. Stanowość i dylematy alokacji	291
7. Dylematy kooperacji: uświęcenie małżeństwa i rodziny	292
8. Strategie reprodukcji i transformacja systemowa – przemiany w sferze reprodukcji w latach 1989–2002	293

BARBARA FATYGA

POLSKA MŁODZIEŻ W OKRESIE PRZEMIAN	302
1. Orientacje badawcze w badaniach młodzieży w Polsce po 1989 roku	302
2. Główne tezy	303
3. Wybrane przykłady typologii środowisk młodzieżowych w okresie transformacji	304
4. Młodzież jako plemiona współczesnego świata	315
5. Problem pokoleń i dystansu między nimi	318
6. Zakończenie	324

CEZARY TRUTKOWSKI

TEORIA SPOŁECZNYCH REPREZENTACJI I JEJ ZASTOSOWANIA	327
1. Konstrukcja świata społecznego – podstawowe założenia	328
1.1. Świat społeczny	328
1.2. Dyskursywne źródła wiedzy i przekonań	330
1.3. Obiekty społeczne	332
2. Społeczne reprezentacje	333
2.1. Definicja	334
2.2. Podstawowe właściwości społecznych reprezentacji	336
2.3. Najważniejsze pojęcia związane z teorią	338
2.4. Paradygmat badania społecznych reprezentacji	344
3. Społeczne reprezentacje polityki	346

JANUSZ CZAPIŃSKI

QUO VADIS HOMO? ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ, JAKOŚĆ ŻYCIA I ZŁUDZENIE POSTĘPU	356
1. Szczęśliwe społeczeństwo	357
2. Szczęśliwy człowiek	365
3. Złudzenie postępu	371

IRENA BOROWIK

PRZEMIANY RELIGIJNOŚCI POLSKIEGO SPOŁECZEŃSTWA	381
1. Trochę przeszłości – katolicyzm religią Polaków, Kościół rzymskokatolicki – Kościołem narodowym	381

2. Religijność w perspektywie empirycznej – koniec lat 90.	383
3. Udział w nabożeństwach	385
4. Wiara jako legitymizacja symbolicznego uniwersum?	388
5. Zakończenie. Rytuał nie wymaga wiary?	394

ALEKSANDRA JASIŃSKA-KANIA

PRZEKSZTAŁCENIA MORALNOŚCI W POLSCE

I W EUROPIE	397
1. Między absolutyzmem a relatywizmem kryteriów dobra i zła	398
2. Zróznicowanie wymiarów moralnych ocen zachowań	400
3. Zmiany ocen moralnych w latach 1990–1999	403
4. Wyznaczniki ocen moralnych w Polsce i w Europie	406
5. Empiryczne wymiary moralności a teoretyczne paradygmaty myśli społeczno-etycznej	411
6. Konkluzje	414

CZĘŚĆ III. PRZEMIANY CYWILIZACYJNE

JERZY HAUSNER

OD IDEALNEJ BIUROKRACJI

DO ZARZĄDZANIA PUBLICZNEGO	420
1. Model idealnej biurokracji	420
2. Funkcjonowanie modelu idealnej biurokracji w zmieniających się warunkach XX wieku	423
3. W kierunku zarządzania publicznego	426
4. Administracja publiczna a zarządzanie publiczne	435

WITOLD MORAWSKI

GLOBALIZACJA: WYZWANIA I PROBLEMY

GLOBALIZACJA: WYZWANIA I PROBLEMY	441
1. Globalizacja jako wyzwanie teoretyczne	441
1.1. Kwestia „terytorialności”	442
1.2. Ujęcia jednoczynnikowe	443
1.3. Zasięg globalizacji	447
1.4. Oceny globalizacji	448
2. Globalizacja ekonomiczna: o „consensusie waszyngtońskim” i potrzebie regulacji	449
3. Globalizacja polityczna: wyłanianie się mechanizmów regulacji ..	451
3.1. Globalizacja a demokracja	454
3.2. Globalizacja a państwo narodowe	455
3.3. Globalizacja a Unia Europejska	456
4. Globalizacja kulturowa	457
5. Problem Polski: globalizacja, transformacja, integracja	459

TRENDY CYWILIZACYJNE

1. Społeczeństwa pierwotne i cywilizacje agrarne	465
2. Kapitalizm i społeczeństwo przemysłowe	468
3. Niestabilność społeczna	470
4. Nowoczesność i inżynieria społeczna	471
5. Ponowoczesność i globalizacja	473
6. Nowy pesymizm	478
7. Uwagi końcowe	480

INFORMACJE O AUTORACH	483
---------------------------------	-----